

Sensul sintagmei "cunoștință publică" în definirea dreptului moral al autorului de a divulga o creație intelectuală

conf. univ. dr. Edmond Gabriel Olteanu*

L'exercice du droit à la divulgation suppose un acte de communication, un acte pour porter à la « connaissance publique », acte duquel il résulte une volonté claire et incontestable de l'auteur de décider la communication de l'œuvre vers le public. Le moment de l'exercice du droit présente une importance spéciale par deux raisons : la naissance de certains droits moraux et patrimoniaux dépend de l'exercice du droit à la divulgation et en fonction du moment de l'exercice du droit à la divulgation on analyse la présomption d'auteur instituée par l'art. 4 de la Loi n° 8/1996.

1. Dreptul de divulgare, atribut moral al dreptului de autor. În momentul nașterii unui drept intelectual efectiv se nasc două categorii de atribute, unele cu scop economic iar altele nepatrimoniale. Raportul între aceste două categorii a fost un constant subiect de dispută între doctrinari, fiind susținute, în materia dreptului de autor, pe rând teorii precum: a dreptului sui generis, a dreptului la clientelă, a personalității, teoria monistă și cea dualistă. Potrivit celei din urmă, admisă de Convenția de la Berna¹, s-a spus că dreptul patrimonial depinde de cel nepatrimonial, fiind o consecință a primului, argumentele aduse în sprijinul acestei susțineri fiind: a) drepturile morale protejează legătura operă-autor, pe când cele patrimoniale satisfac interesele materiale ale acestuia; b) drepturile morale se nasc înaintea celor patrimoniale și se sting ulterior acestora; c) dreptul la reparații patrimoniale este consecința încălcării unuia din drepturile nepatrimoniale ale autorului și crearea unui prejudiciu².

Drepturile morale sunt acele prerogative nepatrimoniale care oferă titularului posibilitatea de a controla exploatarea creației și respectarea acesteia de către alții, în cazul autorului fiind următoarele: de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă la cunoștință publică opera, de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei, de a decide sub ce nume va fi adusă opera la cunoștință publică, de a pretinde respectarea integrității operei, dreptul de a retracta opera

Potrivit art. 10 al Legii nr. 8/1996 autorul are dreptul "*de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă la cunoștință publică opera*". Altfel spus, acest drept, numit "de divulgare", este un atribut al dreptului moral al dreptului de autor, în virtutea căruia

---

*Autorul este cadru didactic la Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității din Craiova și avocat în Baroul Dolj

¹ Art. 6 bis al Convenției de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice

² S. Cărpenaru, *Drept civil. Drepturile de creație intelectuală*, Universitatea din București 1971, p. 13

acesta poate să decidă singur dacă și în ce moment va aduce opera la cunoștință publică sau din contră, să refuze acest lucru³.

2. Modul de exercitare și epuizarea dreptului de divulgare. Dreptul de divulgare se exercită în mod nemijlocit de către autorul operei⁴. Practic, exercitarea dreptului de divulgare presupune un act de comunicare, de aducere la "cunoștință publică", act din care să rezulte o voință clară și incontestabilă a autorului de a decide comunicarea operei către public⁵, nefiind important dacă urmărește sau nu un scop comercial. Dreptul de divulgare are deci un caracter intuitu personae foarte puternic⁶, de aici rezultând și alte caractere: inalienabil, insesizabil și perpetuu⁷.

În mod excepțional acest lucru poate fi realizat și de alte persoane, în cazul anonimatului și al operei comandate, în ambele cazuri însă, trebuie să existe voința manifestă a autorului de a divulga opera.

Atunci când autorul dorește păstrarea anonimatului dreptul de divulgare este exercitat de către persoana împuternicită de acesta. Articolul 4 al Legii nr. 8/1996 vorbește de existența "consimțământului autorului", ceea ce conduce la concluzia că trebuie să existe și o modalitate de dovedire a acestuia în caz de litigiu.

În cazul operei comandate autorul își exercită dreptul de divulgare prin predare către cel care a solicitat realizarea ei. Regula nu este una prevăzută expres, dar având în vedere existența contractului de comandă, apreciem că prin predarea operei se și dă cel puțin acordul, dacă nu se realizează chiar comunicarea publică, fără a ne afla în prezența transferului dreptului moral de divulgare. Credem că dacă nu am interpreta în acest sens, nu s-ar produce efectele contractului: cel care o comandă urmărește exploatarea operei și aceasta nu poate avea loc fără aducerea la cunoștință publică.

Pentru a determina dacă divulgarea s-a făcut în mod corect, de către autor sau împuternicit, trebuie avute în vedere contractul de comandă și prezumția reglementată de art. 4, pentru că există riscul ca aceasta din urmă să nu poată fi răsturnată dacă nu se fac mențiuni clare în contract. Acesta a fost cazul într-o speță⁸ în care Înalta Curte de Casație și Justiție a apreciat că "în lipsa unor atare dovezi, în mod corect instanța de

³ A se vedea în materia drepturilor morale, V. Roș, *Dreptul proprietății intelectuale*, Editura Global Lex, București, 2001, V. Roș, D. Bogdan, Octavia Spineanu-Matei, *Dreptul de autor și drepturile conexe*, Editura ALL Beck, București, 2005, C. R. Romișan, *Drepturile morale de autor*, Editura Universul Juridic, București, 2006, G.E. Olteanu, *Drepturile morale și creația intelectuală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2006, I. Macovei, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ed. C.H. Beck, București, 2007

⁴ Pentru dezvoltări legate de divulgarea operelor comune și colective a se vedea, G. Olteanu, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ed. C.H.Beck, București, 2007, p. 76 și urm

⁵ F.Pollaud-Dulian, *Le droit d'auteur*, Editura Economica, Paris, 2005, p. 404

⁶ S. Cârpenaru și V. Roș califică dreptul moral ca fiind unul discreționar și absolut.

⁷ Y. Eminescu, *Dreptul de autor*, Lumina Lex, București 1997, p. 208

⁸ Decizia nr. 8934/2005 a Înaltei Curți de Casație și Justiție la adresa http://www.scj.ro/cautare_decizii.asp; Octavia Spineanu, *Proprietate intelectuală*, Jurisprudență, Ed. Hamangiu, 2006, p 223

apel a reținut că nu s-a răsturnat prezumția calității de autor a persoanelor sub numele cărora opera s-a adus pentru prima dată la cunoștință publică".

Autorul poate reveni asupra deciziei de comunicare publică a operei cu condiția să nu existe deja un contract de editare, caz în care va fi ținut de principiul forței obligatorii cu toate consecințele acestuia.

Cu privire la epuizarea dreptului de divulgare s-a spus că : "e greu de acceptat că odată adusă la cunoștință publică într-o modalitate, opera rămâne totuși nedivulgată în alte modalități, pentru acestea dreptul de divulgare neepuizându-se"⁹. Credem că trebuie făcută distincție între situația în care e vorba de aceeași operă sau este cazul unei preluări într-o altă operă, cum ar fi cazul utilizării unor părți din operă în clipuri publicitare. Dacă este vorba de aceeași operă legea română e clară, spunând că autorul este singurul care decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștință publică. Decizând modul în care face acest lucru prima dată, autorul își epuizează dreptul de divulgare, el având însă dreptul patrimonial de a autoriza orice altă formă de utilizare a operei sale¹⁰. Spre exemplu, un compozitor divulgă melodia într-o emisiune televizată, dreptul său se epuizează, dar are dreptul exclusiv de a autoriza sau interzice orice altă utilizare ulterioară într-o altă formă și destinație. În aceeași ordine de idei, preluarea unor părți dintr-un film într-un clip publicitar nu reprezintă o încălcare a dreptului de a divulga opera, deja comunicată public, ci o eventuală încălcare a unui drept patrimonial.

Dacă însă este vorba de o nouă creație autorul are un nou drept de divulgare pe care trebuie să îl epuizeze. În exemplul de mai sus, dacă melodia devine coloana sonoră a unui film, o operă comună, în care compozitorul este autor secundar, pe cale de consecință va exercita dreptul de divulgare odată cu toți coautorii. Afirmăm acest lucru având în vedere prevederile art. 66 al Legii nr. 8/1996 care face trimitere la art. 5, articol ce reglementează opera comună. Dacă analizăm însă definiția dată operei colective constatăm că opera audiovizuală, filmul de regulă, poate fi ușor calificată drept operă colectivă și în consecință exercitarea dreptului de divulgare ar aparține producătorului.

3. Sensul sintagmei "cunoștință publică". Exercițarea dreptului de divulgare nu influențează nașterea dreptului de autor, aceasta realizându-se prin simplul act de creație. Totuși momentul exercitării dreptului are o *importanță* deosebită din două motive:

---

⁹ V. Roș, Dragoș Bogdan, Octavia Spineanu-Matei, *Dreptul de autor și drepturile conexe*, Ed. All Beck, 2005, p.207

¹⁰ M. Cornu, I. de Lamberterie, P. Sirinelli, C. Wallaert, *Dictionnaire comparé du droit de auteur et du copyright*, CNRS Editions, Paris, 2003, p. 428, arată că în dreptul belgian efectele divulgării sunt limitate la procedeele și modurile de exploatare alese de autor.

a) din punct de vedere cronologic este anterior exercitării celorlalte drepturi, de exercitarea dreptului de divulgare depinzând nașterea unor drepturi morale și patrimoniale;

b) în funcție de momentul exercitării dreptului de divulgare analizăm prezumția de autor instituită de art. 4 al Legii nr. 8/1996.

Legea dreptului de autor utilizează de mai multe ori sintagma "cunoștință publică", în contextul în care vorbește de divulgarea operei:

- "se prezumă a fi autor până la proba contrară, persoana sub numele căreia opera a fost adusă pentru prima dată la *cunoștință publică*"¹¹,

- autorul are "dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la *cunoștință publică*"¹².

Așa cum am arătat, dreptul de divulgare presupune manifestarea clară a voinței de a aduce opera la cunoștință publică. Această afirmație nu răspunde însă la întrebarea: când este opera divulgată? Este o operă adusă la cunoștință publică dacă e prezentată familiei sau trebuie comunicată unui cerc mai larg de persoane? Cât de mare trebuie să fie acest grup de persoane? Toate aceste întrebări își găsesc răspuns prin precizarea sensului sintagmei "cunoștință publică", deoarece legea nu o precizează în vreun fel.

Dintre opiniile exprimate în literatură legătură cu momentul divulgării și sensul dat formulei analizate menționăm:

- "divulgarea operei are loc în momentul în care aceasta este pusă la dispoziția publicului larg."¹³;

- "divulgarea propriu-zisă va avea loc însă numai în momentul în care opera devine efectiv accesibilă publicului - moment care poate fi chiar cel al predării manuscrisului către editor"¹⁴

- "a divulga opera înseamnă a decide comunicarea către public"¹⁵.

Având în vedere opiniile de mai sus deducem că prin aducere la cunoștință publică înțelegem comunicarea operei către public. Considerăm că trebuie și mai nuanțat sensul, deoarece nici termenul "public" nu beneficiază de o definiție legală. Este, de exemplu, lecturarea unui fragment dintr-un roman în cadrul unui cerc literar o manifestare a voinței de a comunica opera către public? Soluția acestei probleme ține de interpretarea voinței autorului, determinând în felul acesta dacă el dorește să facă opera cunoscută sau apreciază că nu e încă momentul. În situațiile limită, cum e ultimul exemplu, trebuie văzut dacă cercul în care se face comunicarea este unul restrâns, limitat prin reguli ale grupului sau este un spațiu cultural în care accesul este liber. Aceeași lecturare poate fi aducere la cunoștință publică dacă are loc la o

---

¹¹ art. 4(1) al Legii nr. 8/1996

¹² art. 10 al Legii nr. 8/1996

¹³ C.R.Raul Romișan, *Drepturile morale de autor*, Ed. universul Juridic, p. 97

¹⁴ V. Roș, D. Bogdan, Octavia Spineanu-Matei, *Op. cit.*, p. 204,

¹⁵ F.Pollaud-Dulian, *Op. cit.*, p. 404.

manifestare științifică sau doar o prezentare privată atunci când spațiul cultural este sub forma unui club exclusivist.

4. Concluzie. Sensul sintagmei "cunoștință publică" trebuie analizat de la caz la caz, pentru că uneori se face distincție chiar între momentul luării deciziei pe plan psihologic și materializarea ei prin divulgare. Autorul trebuie să fie mai mult decât prudent atunci când face acte de comunicare a operei sau unei părți din aceasta către terți deoarece, fără o materializare a dreptului de divulgare, acestea pot fi speculate în vederea răsturnării prezumției de autor.